Parabole alani cũ cõmẽto

 1508

Iste liber duobus modis solet nominari. Primo scdm quosdã appellatur doctrinale altũ, τ vocat doctrinale pro tanto qz dat doctrinam. Un̄ doctrinale dicit a doctrina τ ois liber dans doctrinam doctrinale potest appellari. Tñ isto nomen doctrinale appropriatũ est isti libro quē cōposuit magister alexãder de villa dei q̄ incipit. Scribere clericulis τc. Alio mō solet vocari. Alanus de pabolis: ab inuētore: nã actor isti⁹ libri vocat Alanus de quo loquit q̄ cũ quadã die studere parisi⁹ sciēs septē artes liberales necnō leges atq3 decreta: suã sciētiã ,pposuit exponere et aliquē fructũ redogere seu explicare: τ cũ in crastinũ de tota trinitate predicare vellet τ scientiã τ noticiã veram de illa cũctis audientibus exhibere: ipso pergēte ad spacium prope quãdã ripariã cogitans qualiter opus propositũ cōplere posset quēdã puerũ repperit q̄ tenēs vnũ coclear i manu fecerat vnam paruã foueã modicũ ,peul ab aqua et haurīēs aquã cũ suo cocleari portabat ad foueã quã fecerat: τ instãter sicut puer apposuerat aquam in fouea: aqua in terra intrabat qz locus erat arenosus. Quod vidēs alanus: dixit puero. O puer quid hic agis? Et puer respondens dixit: totã istã ripariã in foueã meã ponere proposui: nec cessabo quousq3 propositũ meũ adimpleuero. Cui alanus Quãdo putas fecisse: opus tuum licet sit puerile tamen est ipossibile tibi. Cui puer: hoc citius fecero q̄ tu propositũ tuum adimpleueris Et alanus respondens dicit: quid enim proposui facere? Et puer dixit: tu proposuisti cras declarare totam trinitatē per tuã scientiã in predicatione quod est magis impossibile tibi. Quod audiens alan⁹ multum territus reuersus domũ et dicta pueri in se memorãs multũq3 dolens et tristis suam presũptionem siue arrogãtiã recognouit. Adueniente vero die crastina et hora predicationis vbi multitudo magna populi fuerat cōgregata. Alanus ascēdens cathedrã: dixit loco thematis Sufficiat vobis vidisse alanũ quib⁹ verbis dictis descendit de cathedra τ abijt. Quod vidēs populus nō modicũ stupefactus fuit: hoc facto alan⁹ verecũdia cōfusus pergere nolens parisius transiuit burgundiã τ in quadam abbatia cisterciẽ nomine pastor ouium fuit: τ deinde fuit conuersus ipsius abbatis admodũ laici. Accidit q̄ rome quidã heretici aduenerãt qui per sup argumēta falsasq3 sillogisationes totã fidem catholicã subuertebãt: quapropter papa mãdauit omnes prelatos abbates doctores et clericos totius christianitatis romã venire quatenus dictos hereticos confunderēt. Quod abbas magister alani audiens alano relicto i abbatia voluit romã pergere ¶ Tunc alanus qui iam sensũ recuperauerat: dixit magistro suo. O domine me tedet hic stare et diu est q̄ abbatiã nō exiui quapropter humiliter deprecor vt vobiscũ pergã romã et bene seruiã vobis optime q3 pensabo de equis: tũc abbas pgens romã duxit secũ alanũ. Adueniente aũt die disputationis abbas voluit intrare locũ disputationis cum quo alan⁹ voluit intrare. Cui abbas dixit vade ad hospitiũ et pēsa de equis quia locum istum non posses intrare propter custodes et cliētes hic existētes: qui nō sinunt intrare nisi prelatos et magnos clericos: et posses verberari. Cui alanus dixit. volo verberari vt intrem. Et supponens se clamidi seu cape sui magistri intrauit dictũ locũ τ: ipse sedēs ad pedes sui magistri audiuit disputatonē. Heretici vero proponentes questiones christianos superauerunt et vicerunt. Quod videns alanus exuit latebras dicens magistro suo. Jube domine benedicere. Et abbas stupefactus: dicit alano Sile miser: quid vis facere? Tunc alanus iterauit dicens vt prius. Jube domine benedicere vsq3 ad terciamvicem. Quod videns papa permisit eum arguere: et alanus recitãs questiones per dictos hereticos motas: arguit τ confudit illos quod videns hereticus cōfusus: dixit. Tu es dyabolus aut alanus. Cui alanus. Non sum dyabolus sed alanus. Tũc abbas magister suus. voluit sibi suam dignitatē donare. quã alan⁹ suscipere noluit: sed per papã et abbatē fuit sibi cōcessũ vt duos clericos haberet in dicta abbatia: q̄ clerici libros quos ip̄e dictaret sub se scriberēt: vbi plures libros fecit: inter quos fecit istũ q̄ incipit. A phebo phebe. τc. Alano vero mortuo fuit sepult⁹ i dicta abbatia. Sup cui⁹ tumulo scribũt isti v̄. Alanũ breuis hora tumulo breui sepelliuit q̄ duo q̄ septē totũ sibi subdidit orbē. Scire suũ moxes dare vel retinere nescit Iste liber pōt vocari apud illatos de pabolis. et dr̄ pabola a para q̄d ē iuxta τ bole sniia: q̄si iuxta sniam. In pricipio hui⁹ libri tria sũt īqrēda. Primo q̄ τ quot sũt cause

acquirit et non pro se/ quia nichil audet exponere: immo dum plus habet plus cu-
pit habere. ¶ Construe aries .i. id est muto non portat sua vellera .i. id est suam lanam
sibi .i. id est pro se. sed portat sepe pro reliquis/ quia pro hominibus. sic auarus vult.
id est. aggregat semper alijs id est pro alijs et non pro se.

Non leuiter velli quit ab vnco quod tenet ille
Nec es a loculo quod tenet arta manus.

¶ Ponit aliam parabolam dicens: quod si aliquis teneatur ab vnco .i. ab illo instrumen
to ferreo tortuoso vix potest euelli. ita similiter aurum vel argentum quod tenetur per
manus auari vix potest ab eo recuperari vel haberi. Construe. aliquid non potest sup-
pelli .i. eradicari vel remoueri leuiter ab vnco .i. ab illo instrumento quod ille scilicet vn-
cus tenet eo .i. aurum et argentum. quod manus arta .i. auara tenet. non potest vel
li idest est eueli supple a loculo id est ab auaro.

Mille viris prebere potest pincerna lieum
Pocula doctrine pluribus vnus homo

¶ Ponit aliam parabolam dicens pincerna potest dare vinum mille viris/ et plu-
ribus ita vnus homo potest docere et instruere. ¶ Construe pincerna potest prebe
re id est dare lieum id est vinum mille viris. vnus homo potest prebere supple po-
cula doctrine pluribus hominibus supple.

Accipit et numquam reddit mare scilla receptum
Sic rapit et retinet debitor era malus

¶ Hic ponit aliam para. di. quod scylla est periculum marinum quod semper recipit aquam
maris: et numquam emittit aquam: quia aqua ingressa periculum numquam reuertitur ab illo
sic debitor malus semper recipit pecunias et alias diuitias in quantum potest et numquam vult
soluere. ¶ Construe scilla id est illud periculum marinum accipit .i. recipit mare id est
aquam maris. et numquam pro non et vnquam: et non reddit vnquam receptum .s. aquam introductam
sibi malus debitor rapit .i. retinet era .i. pecunias sic .i. taliter.

Non leuiter corio canis trahitur ab vncto
Nec nebulo disco dum satietur eo

¶ Ponit aliam para. di. quod si canis portat vel comedat corium vnctum sine pingue vel car
nes pingues vix potest ab eodem remoueri. similiter homo gulosus non vult dimittere
discum plenum epulis siue mensuram vsque sit satur et plenus. ¶ Construe canis non trahi
tur leuiter a corio vncto .i. id est pingui. nec nebulo trahitur leuiter supple disco dum
id est donec satietur eo scilicet disco.

Sub molli pastore capit lupus lanam et grex
Incustoditus dilaceratur eo

¶ Ponit aliam para. di. quod lupus deuorat oues que sunt sub pastore molli et pigro ac
ignaro ita similiter dyabolus deuorat oues .s. christianos qui reguntur per pastorem
pigrum et mollem per malum prelatum seu curatum/ cui est cura de omnibus .i. ca-
pit de aiabus suorum subditorum. ¶ Construe lupus lanam sub pastore molli id est
pigro et grex incustoditus dilaceratur id est deuoratur eo .s. lupo

Clarior est solito post maxima nubila phebus
Post inimicicias clarior est et amor

¶ Ponit aliam pa. di. quod sol est clarior et lucidior post tempora nubila et obscura/ scilicet post
pluuias et niues: sic amor est dulcior et feruentior post inimicicias seu lites et iurgia
Construe. phebus id est sol est clarior .i. lucidior solito .i. more solito maxima nubila
.i. post tempora opaca. et amor est clarior .i. lucidior post inimicicias.

Lorica durum possunt penetrare sagitte

Sic cor derisus et mala verba meum

¶ Ponit aliam parabolam dicens: q̃ sagitte possunt penetrare loricam duram/ita mala verba possunt penetrare cor sapientis. ¶ Construe. sagitte possunt penetrare loricam duram. id est illud vestimentum ferreum sic cor derisus et mala verba possunt penetrare cor meum.

Subtrahe ligna foco: si vis extinguere flammas
Sic carnis motus: ocia: vina. dapes

¶ Ponit parabolã di. q̃ si aliquis velit ignẽ extinguere oportet eũ ab igne subtrahere ligna. ita similiter si volumus motus carnis extinguere sicut luxuriam ebrietatẽ ⁊ sic de aliis. vitare decet ocia et vina abũdantiamq̃ epularum. ¶ Cõstrue. si tu supple vis extinguere flammas. i. ignem subtrahe ligna foco id est ab igne: ⁊ si vis extinguere sic motus carnis/subtrahe ocia vina ⁊ dapes

Firmiter in portu tenet pupem anchora morsu
Sic in proposito spes rata corda suo

¶ Ponit parabolam dicens q̃ anchora est quoddã instrumẽtũ qđ missũ in mare se figit i terrã et ibidẽ retinet firmiter navẽ: ita similiter homo habens bonã spẽ in se firmat cor suum i bono ꝓposito: ⁊ ibidẽ illud sẽper tenet. ¶ Cõstrue anchora. id est illud instrumentũ tenet firmiter pupem. i. navem in portu. id est in mari morsu. scilicet suo/spes rata. id est firma tenet sic. id est taliter in suo proposito.

Ripa tentat aquas pelagi ne migret in arua
Sic tenet irati frena modesta manus

¶ Ponit aliam parabolã dicens q̃ sicut ripa maris tenet aquas maris ne fluant p arua et ne pereant mundum. sic ⁊ manus modesta scilicet ratio: tenet frena scilicet voluntatẽ irati. Construe. ripa retentat. id est retinet aquas pelagi. i. maris. ne migret id est ne transeat in arua. i. in campos et manus modesta id est ratio retentat. i. retinet frena hominis sic irati. id est voluntatem

Sepe cicatrices in vulnera prisca resurgunt
Ad mala facta sui gens male sana redit

¶ Ponit para. di. q̃ nos videmus sepe cicatrices resurgere in vulnera antiqua ita homo malus postq̃ saluus factus est a peccato: adhuc redit ad illud malum. Con. cicatrices resurgunt sepe. id est reuertuntur in vulnera prisca id est pristinam/gens male sana. id est mala redit ad malefacta.

Flagrantes vicina rosas vrtica perurit
Et iustos semper turbat iniquus homo

¶ Ponit aliam parabolam dicens q̃ vrtica vicina rosis facit illa vri. sic etiam homines mali habeant vestare et turbare bonos. ¶ Construe. vrtica vicina. id est ꝓpinqua rosis supple perurit rosas flagrantes. id est odorantes. Et iniquus homo. i. malus homo/turbat semper iustos.

In palea dum grana iacent immunda videntur
Est similis prauis qui manet inter eos

¶ Ponit aliam parabolam dicens q̃ sicut grana que iacent inter paleas videntur immunda: ita homo qui conuersatur inter malos homines videtur esse malus quare consortia reprobotum fugere debemus. ¶ Construe. dum pro quando/quando grana iacent in palea videntur immũda. homo supple. est similis prauis scilicet hominibus/qui manet inter eos: scilicet homines.

Ictibus vndarum rupes immota resistit

Et bonus assiduis fluctibus omnis homo

¶ Ponit aliam parabolam dicens .q sicut rupes firma resistit fluctibus et vendis ita bonus homo ꝛ iustus resistit aduersitatibus ꝛ pctis mundi. ¶ Construe. rupes immota .i. immobilis/resistit fluctibus .i. ictibus vndarum: et bonus homo resistit fluctibus assiduis .i. aduersitatibus mundanis siue pctis.

Mobile cum vento foliũ volat arbore raptum
Sic mens instabilis semper vt aura volat

¶ Ponit aliam parabolam dicens q folia ab arboribus cadentia cum vento volant similiter et mens instabilis hominis semper variatur ꝛ nunq̄ in eodem statu permanet. Construe. folium mobile raptum ab arbore volat cum vento sic mens instabilis volat .id est discurrit vt aura .id est ventus.

Stultus qui pupem sine remige ducit in altum
Et sine subsidio graue qui sumit onus

¶ Ponit aliã para. di. q stultus est qui ducit nauem in profundum aq̄ sine remis similiter ille est stultus qui sumit on⁹ nimis graue sine subsidio vel adiutorio: vt qui sumit scolas regere sine scientia vel qui presumit studere sine libris ¶ Construe. ille sup. qui ducit pupẽ .i. nauem in altũ .i. in profundũ aque. sine remige .i. sine remis est stultus. ꝛ ille sup. qui sumit onus graue .i. põderosũ sine subsidio ē stultus.

Per patulas rimas sol lucem intrat ī edem
Corda per auriculas dogma docentis init

¶ Ponit aliã parabolã dicẽs. q sicut sol intrat domum per paruas apturas tecti/sic doctrina siue scientia intrat in corda puerorum per auriculas. ¶ Construe. sol lucens intrat medem .i. in domũ per rimas .i. per aperturas patulas .i. apertas dogma .id est doctrina docẽtis init .i. intrat corda per auriculas

Multotiens captum trahit hamus ab equore piscem
Sed bona verba mali nullus ab ore trahit

¶ Ponit aliã parabolam dicens q piscatores bene trahunt pisces ab aqua hamo mediãte: sed nullus potest habere seu trahere bona verba ab ore mali hominis: ¶ Construe hamus trahit multotiens piscem captum ab equore .i. amari vel aqua sed nullus trahit bona verba ab ore hominis supple mali.

Pauperat et ditat talorum casibus vlphum
Alea sed vetat vt mage fiat inops

¶ Ponit aliã para. di. q vlphus fuit quidã lusor q propter ludũ alearũ/chartularum/taxillorum et aliorum: erat qñq pauper et quãdoq diues sed sepius erat pauper q diues. q: qñ diues erat faciliter efficiebatur pauper: sed quando pauper erat vix poterat effici diues ob defectum pecuniarum quas nõ habebat. p ludendo nã deficiente causa deficit effectus. ¶ Construe alea pauperat et ditat vlphum id est illum hominem casibus talorum: sed vetat .i. ordinat vel permittit mage .i. magis vt fiat inops .i. pauper. ℞. Ludere cum talis non est res spiritualis

Extincti cineres si ponas sulphura viuent
Sic vetus apposita mente calescit amor

¶ Ponit aliam para. di. q si ignis sit extinctus et apponatur sulphur super cinerib⁹ calidis ignis reuiuit Similiter si amor verus remoueretur iterũ renouatur et homo iterat amare. ¶ Construe extincti cineres viuent si ponas id est si apponas sulphura: sic amor vetus clarescit mente apposita

Dira caribdis aquas bibit et vomit oibus horis

Sic cor derisus et mala verba meum

¶ Ponit aliam parabolam dicens: q sagitte possunt penetrare loricam duram/ita mala verba possunt penetrare cor sapientis. ¶ Construe. sagitte possunt penetrare loricam duram. id est illud vestimentum ferreum sic cor derisus et mala verba possunt penetrare cor meum.

Subtrahe ligna foco: si vis extinguere flammas
Sic carnis motus: ocia: vina. dapes

¶ Ponit parabolã di. q si aliquis velit ignẽ extinguere oportet eũ ab igne subtrahere ligna. ita similiter si volumus motus carnis extinguere sicut luxuriam ebrietatẽ & sic de aliis. vitare decet ocia et vina abũdantiamq epularum. ¶ Cõstrue. si tu supple vis extinguere flammas. i. ignem subtrahe ligna foco id est ab igne: & si vis extinguere sc. motus carnis/subtrahe ocia vina & dapes.

Firmiter in portu tenet pupem anchora morsu
Sic in proposito spes rata corda suo

¶ Ponit parabolam dicens. q anchora est quoddã instrumẽtũ qd missũ in mare se figit i terrã et ibidẽ retinet firmiter navẽ: ita similiter homo habens bonã spẽ in se firmat cor suum i bono proposito: & ibidẽ illud sẽper tenet. ¶ Cõstrue anchora. id est illud instrumentũ tenet firmiter pupem. i. navem in portu. id est in mari morsu. scilicet suo/spes rata. id est firma tenet sic. id est taliter in suo proposito.

Ripa tentat aquas pelagi ne migret in arva
Sic tenet irati frena modesta manus

¶ Ponit aliam parabolã dicens. q sicut ripa maris tenet aquas maris ne fluant p arva et ne pereant mundum. sic & manus modesta scilicet ratio: tenet frena scilicet voluntatẽ irati. Construe. ripa retentat. id est retinet aquas pelagi. i. maris. ne migret id est ne transceat in arva. i. in campos et manus modesta id est ratio retentat. i. retinet frena hominis sc. irati. id est voluntatem

Sepe cicatrices in vulnera prisca resurgunt
Ad mala facta sui gens male sana redit

¶ Ponit para. di. q nos videmus sepe cicatrices resurgere in vulnera antiqua etiã homo malus postq̃ salvus factus est a peccato: adhuc redit ad illud malum. Con. cicatrices resurgunt sepe. id est revertuntur in vulnera prisca id est pristinam/gens male sana. id est mala redit ad malefacta.

Flagrantes vicina rosas vrtica perurit
Et iustos semper turbat iniquus homo

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q vrtica vicina rosis facit illa vri. sic etiam homines mali habeant vestare et turbare bonos. ¶ Construe. vrtica vicina. id est propinqua rosis supple perurit rosas flagrantes. id est odorantes. Et iniquus homo. i. malus homo/turbat semper iustos.

In palea dum grana iacent immunda videntur
Est similis pravis qui manet inter eos

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q sicut grana que iacent inter paleas videntur immunda: ita homo qui conversatur inter malos homines videtur esse malus quare consortia reproborum fugere debemus. ¶ Construe. dum pro quando/quando grana iacent in palea videntur immũda. homo supple. est similis pravis scilicet hominibus/qui manet inter eos: scilicet homines.

Ictibus vndarum rupes immota resistit

Et bonus assiduis fluctibus omnis homo

¶ Ponit aliam parabolam dicens. q sicut rupes firma resistit fluctibus et vendis ita bonus homo ⁊ iustus resistit aduersitatibus ⁊ pctis mundi. ¶ Construe. rupes immota .i. immobilis / resistit fluctibus .i. ictibus vndarum: et bonus homo resistit fluctibus assiduis .i. aduersitatibus mundanis siue pctis.

Mobile cum vento foliū volat arbore raptum
Sic mens instabilis semper vt aura volat

¶ Ponit aliam parabolam dicens q folia ab arboribus cadentia cum vento volant similiter et mens instabilis hominis semper variatur ⁊ nunq̄ in eodem statu permanet. Construe. folium mobile raptum ab arbore volat cum vento sic mens instabilis volat .id est discurrit vt aura .id est ventus.

Stultus qui puppem sine remige ducit in altum
Et sine subsidio graue qui sumit onus

¶ Ponit aliā para. di. q stultus est qui ducit nauem in profundum aq̄ sine remis similiter ille est stultus qui sumit on⁹ nimis graue sine subsidio vel adiutorio: vt qui sumit scolas regere sine scientia vel qui presumit studere sine libris ¶ Construe. ille sup. qui ducit puppē .i. nauem in altū .i. in profundū aque. sine remige .i. sine remis est stultus. ⁊ ille sup. qui sumit onus graue .i. pōderosū sine subsidio ē stultus.

Per patulas rimas sol lucem intrat i edem
Corda per auriculas dogma docentis init

¶ Ponit aliā parabolā dicēs. q sicut sol intrat domum per paruas apturas tecti / sic doctrina siue scientia intrat in corda puerorum per auriculas. ¶ Construe. sol lucens intrat medem .i. in domū per rimas .i. per aperturas patulas .i. apertas dogma .id est doctrina docētis init .i. intrat corda per auriculas

Multotiens captum trahit hamus ab equore piscem
Sed bona verba mali nullus ab ore trahit

¶ Ponit aliā parabolam dicens q piscatores bene trahunt pisces ab aqua hamo mediāte: sed nullus potest habere seu trahere bona verba ab ore mali hominis: ¶ Construe hamus trahit multotiens piscem captum ab equore .i. amari vel aqua sed nullus trahit bona verba ab ore hominis supple mali.

Pauperat et ditat talorum casibus vlphum
Alea sed vetat vt mage fiat inops

¶ Ponit aliā para. di. q vlphus fuit quidā lusor q propter ludū alearū / chartularum / taxillorum et aliorum: erat qnq3 pauper et quādoq3 diues sed sepius erat pauper q̄ diues. qr qn diues erat faciliter efficiebatur pauper: sed quando pauper erat vix poterat effici diues ob defectum pecuniarum quas nō habebat proludendo nā deficiente causa deficit effectus. ¶ Construe alea pauperat et ditat vlphum id est illum hominem casibus talorum: sed vetat .i. ordinat vel permittit mage .i. magis vt fiat inops .i. pauper. ℞. Ludere cum talis non est res spiritualis

Extincti cineres si ponas sulphura viuent
Sic vetus apposita mente calescit amor

¶ Ponit aliam para. di. q si ignis sit extinctus et apponatur sulphur super cinerib⁹ calidis ignis reuiuit Similiter si amor verus remoueret iterū renouatur et homo iterat amare. ¶ Construe extincti cineres viuent si ponas id est si apponas sulphura: sic amor vetus clarescit mente apposita

Dira caribdis aquas bibit et vomit oībus horis

Sic dat sic aufert sors sua bona viris

¶ Ponit aliã para. di. q̃ddã periculũ marinũ q̃d vocat caribdis est talis nature q̃ illud q̃d bibit cito euomit: ita similiter fortuna dat bona viris ⁊ aufert eis bona que dedit. ¶ Con. caribdis vira. i. illud crudele pic'ulum marinum in bibit et vomit. i. euomit aquas ol'us hois. sic sors. i. fortuna dat ⁊ aufert bona suis viris. i. hoibus

Currere cogit equum sub milite calcar acutum

Et puerum studio virga vacare suo

¶ Ponit aliam parabolam dicẽs q̃ sicut calcar acutum cogit equum cito currere sub equite: similiter virga cogit iuuenẽ ad studẽdũ. ¶ Construe calcar acutum cogit equum currere sub milite: et virga facit vacare puerũ studio.

Non perit ipse sua qui propria nauigat aura

Nec vir qui propria degere debet ope

¶ Ponit parabolam di. q̃ ille qui sua propria vtitur voluntate non semper perit: similiter ille qui non vtitur propria voluntate sicut est pauper non semper perit. ideo sperare debemus licet pauperes simus. ¶ Construe ipse qui nauigat propria aura i. ille qui vadit propria voluntate non perit semper nec vir q̃ debet degere. i. viuere in paupertate supple propria ope id est proprio labore

Tranquillum nequit esse fretũ dum peste mouetur

Nec mansuetus homo dum mouet ira iecur

¶ Ponit para. di. q̃ mare nõ potest eẽ firmũ et stabile dum mouet̃ tẽpestate et ventorum impetuositate sic nec homo mãsuetus ⁊ pacificus potest eẽ stabilis dũ p irã commouetur. ¶ Construe. fretum. i. mare nequit esse tranquillum. i. bonum sine stabile. dum pro quando: quando mouetur peste. i. tempestate nec pro nõ et homo mãsuetus id est pacificus non potest esse tranquillus supple. dum pro quando: quando ira mouet id est commouet iecur. i. cor hominis.

Cur aperit portam qui claudere non valet illam

Cur michi rem spondet qui dare nequit eam

¶ Ponit parabolam dicẽs q̃ nos nõ promittamus aliquid si nõ volumus tenere: si sit iniustum non debemus promittere. Et dicit cur aperit portam ille qui non potest claudere: et cur promittit ille qui non potest tenere. ¶ Construe cur id est quare ille sup. aperit portam q̃ nõ valet. i. nõ potest claudere illã scz portã. cur ille sup. spondet. i. promittit michi rem qui nequit dare eam scz rem promissam

Concipit vt pariat mulier dum venerit hora

Tu quoq; suscipiens des aliquando michi

¶ Ponit aliã parabolã dicẽs q̃ mulier concipit vt pariat dũ tẽpus affuerit. Similiter si tu suscipias ab aliquo bona aliqua debes sibi de tuis dare dũ locus affuerit. Construe mulier cõcipit vt pariat dum hora venerit ꝯ pariet di quoq; pro et tu suscipiens aliquid a me sup. des aliquando michi aliqd supple.

Nulla potest sedare sitim flagrantibus vnda

Copia: nec cupidi cor satiare viri

¶ Ponit aliã parabolã dicẽs q̃ nulla aqua potest auferre sitim ab hoĩbus epate exuſtis: sicut sũt ydropici Similiter nulla abundantia bonorum et diuitiarum potest satiare cor hominis cupidi siue auari. ¶ Construe nulla vnda. i. aqua potest sedare id est satiare. sitim hominibus flagrantibus: scilicet epate nec copia id est abundantia diuitiarum supple potest satiare cor viri auari

Vipera virus habet que cum calet euomit illud

¶ Ponit aliam parabolā dicens. q auceps ducit aues in viscum cum dulcibus cantibus sic et homo blandus et suauis decipit homines cum suis verbis fallacibus et nephandis. ¶ Construe auceps decipit volucres in viscum cum cantibus et vir ducit gentes in fraudem loquela blesa .i. blanda suaui.

Impetus est siluis et vasta leonibus ira
Et tamen inter se ius sociale tenent

¶ Ponit aliā parabolā dicēs. magnus impetus est qñq; i siluis .i. nemoribus sic q arbores percuciunt se inuicem propter agitationes venti. et similiter ira maxima ē inter leones: et tñ sunt ibi sociales et similiter viuunt ita q si cetera animalia vellent minimo leoni nocere. ceteri leones succurrerent ei similiter et hoies debent se simul associare. sic q si aliquis inimicus alicui homini nocere presumat. noceat omnibus licet inuicem qñq; rixētur. ¶ Construe. impetus .i. turbatio est siluis. id est arboribus et ira vasta est leonibus. id est inter leones. et tamen tenēt inter se ius sociale.

Post noctem sperare diem: post nubila solem
Post lachrimas risum leticiamq; potes

¶ Ponit aliā parabolā dicens. q post noctem diē et post nubila et pluuias solem speramus similiter post lachrymas et dolores atq; aduersitas risum leticiamq; et prosperitatem sperare debemus. ¶ Con. Tu sup. potes sperare diē post noctē et solem post nubila. Sic potes sperare risum: q; p et leticiam post lachrymas

Omnia cesar erat sed gloria cesaris esse
De sijt et tumulus vix erat octo pedum

¶ Ponit aliā para. nos āmonens ne simus superbi et ventosi nec auari. di. q cesar fuit imperator romanus et dñs ac rex totius mundi tam in longitudine q; in latitudine: et tñ ipso mortuo oibus his fuit expoliatus: et fuit sibi solum relictus tumulus qui vix erat octo pedū lōgitudinis. Con. cesar erat oīa: sed gloria cesaris de sijt esse .s. in morte: et tumulus eius sup. erat vix octo pedum .s. in longitudine

Non ruit in rupes nec in alta pericula nauis
Quam maris in motus remige rector agit

¶ Ponit aliā para. di. q nauis que regit̄ p nautā sapiētē et prouidū nō perit i rupes illas peutiendo: nec itrat in magna pericula maris. lz regat̄ per remigē que perua ē similiter homo potēs et diues vix confūdit̄ si bono consilio pauperis sapiētis regatur. lz iste paup sit modic⁹. ¶ Con. nauis non ruit i rupes nec i alta .i. magna pericula quā rector agit .i. agitat: in motus maris remige. id est cum remige.

Capitulum secundum

Luctatur cum nocte dies: cum nube serenum
Cū tenebris lumen cum nece vita vigens
Sic labor i nobis: nā spiritus et caro semper
Pugnant: morimur si caro vincat eum.

¶ Hic assignat̄ scdm cpm. in quo pcedit p quattuor et qttuor metra. in q actor ponit sētentias pūerbiales seu parabolas ad bonos mores nos erigētes. Unde primo ponit talē para. di. q dies luctat̄ semper cum nocte: et nox cū die. et lumen cū tenebris et econuerso. et vita cum morte: mors cū vita. similiter in nobis similis labor est nā spūs nr̄ sēper cū corpore pugnat. sed si spūs vincat carnē viuem⁹. et ad paradisum ascendemus. sed si caro vincat spm̄ moriemur et ad inferna descendemus. ¶ Con. dies luctat̄ cum nocte. et serenū luctat̄ cū nube .i. obscuro lumē luctatur cū tenebris vita vigēs luctatur cum nece .i. morte. Sic labor in nobis. nam pro quia; q; caro et spiritus pugnant semper: et si caro vincat eū. scz spm̄. nos moriemur.

Pondera portat aquus: bos terrā sulcat aratro
Vellera portat ouis: seruat ouile canis
Omnia quippe sue nature debita soluunt
Preter eum qui plus his rationis habet.

¶ Ponit aliā para. di. q naturaliter equ⁹ portat pōdera. bos fodit trā aratro ouis portat lanā. et canis seruat ouile: ⁊ hec sibi conueniūt naturaliter: similiter q̄d debēt oia viuentia naturaliter soluūt debita nature. s. faciendo pter eū. s. holem q̄ hz plus rōis his. s. aialibus brutis. nā deus voluit aialia bruta subijci hoibus vt ipsal. Oia subiecisti sub pedibus eius sed ipse homo debet subijci deo. s. opera bona faciendo seruando se a peccatis. ¶ Con. equus portat pondera bos sulcat. i. fodit terrā aratro ouis portat vellera. i. lanam et canis seruat ouille quippe. id est certe: omnia soluunt debita nature: id est faciunt quod debent preter eum qui plus habet rationis his. i. q̄ animalia que dicta sunt. Nota q̄ q̄n iste due dictiones plus et magis significant excessum qualitatis requirunt post se genitiuum. sed si significent excessum q̄ntitatis requirunt post se ablatiuum vt in proposito. Unde versus. Plus magis requirunt genitiuum qualitatiue. Et ablatiuum tibi dabunt quantitatiue.

Ethereus motus mouet omnia sydera preter
Unum sed semper permanet illud idem
Si constans et fidus homo sine fine tenebit
Hunc in amore modem quem tenet ipse semel

¶ Ponit aliam parabolā dicēs: q̄ celum mouet oīa sydera pter vnū quod vocat polus antarticus q̄d semper in vno loco permanet ad modū rote qui dū mouet et⁹ tamen axis non mouet. Similiter homo fidelis et constās tenebit fidē pmissionē q̄ et bonū amorē quē promisit vel incepit tenere. ¶ Cō. motus ethereus. i. celi mouet omnia sydera preter vnū. s. polū antarticum: sed illud sydus sup. s. polus antarticus permanet semper idem: id est in eodem loco sic homo constans et fidus tenebit sine fine hunc modum quē ipse: scilicet homo tenet: id est tenuit semel

Phebus ab occasu rursus raptatur ad ortum
Quem prius huc illuc machina versa tulit
Sic in amicitia mundus stat: flagrat: et ardet
Corruit et surgit: quod magis amat odit

¶ Ponit aliā parabolā di. q̄ sol nūc de oriēte tēdit in occidētē et de occidēte ad orientē: et q̄nq̄ cadit scilicet ad occidētem: et q̄nq̄ surgit scilicet ad orientē et quādoq̄ est altus ⁊ quādoq̄ bassus ⁊ semper mutatur. Sic similiter am. ⁊ huius mundi est mutabilis et variabilis: q: quandoq̄ amat quādoq̄ odit quandoq̄ nocet. quandoq̄ placet quandoq̄ cadit quandoq̄ surgit: et nunq̄ in eodem statu permanet. ¶ Cōstrue. phebus raptatur. i. tendit ad ortum. id est ad orientem ab occasu: id est ab occidente. quem. s. solem machina: id est compositio: versa tulit: id est portauit prius huc illuc id est modo huc et illuc sic mundus stat in amicitia mundus supple. flagrat id est calet: et ardet ⁊ mundus supple. corruit: id est cadit et surgit et odit illud supple. quod amat magis. Versus. Flando gero bellum canem micis inde flabellū Nescit et appolo quia iunctos inde repello

Tutior est locus in terra q̄ turribus altis
Qui iacet in terra non habet vnde cadat
Impetus et venti tonitrus et fulmina turris

homo migrauit ad bellū: qz erat dur⁹ egisto .i. illo hoīe / ingredičte thalamos domi⁹ ꝛ ille q̄ iacet i plumis .i. lecto moli / nil passus duri i illis . vir assuet⁹ talia sup. nō valet tolerare mulū . gena lassa mutat colorē ꝑ inbub⁹ : ꝛ cutis tenella vul̄ leuiter sole mollib⁹ armis assuet⁹ nō bene gerit clipeū : nec man⁹ vncta retinet firmiter gladium

Non omnis socius est fidus non omne fidele
Pectus: non omni me sociare volo
Qui socius velet esse meus non alter: et idem
Fiat ego qui non est satis et alter ego
Non teneo socium qui scit quod nescio: vel qui
Id quod non habeo cum preter illud habet
Cum socio sicius delibérat omnia doctus
Cum sibi concordiant consona corda duo

¶ Ponit parabolā di q̄ omnis socius est fidelis nec etiā omne pect⁹ est fidele imo qui vult esse bonus socius debet esse fidelis: et ideo qui vult esse soci⁹ mecū nō sit alter q̄ ego: quia qui est alter q̄ ego non est soci⁹ meus. Construe. nō ol's soci⁹ est fid⁹ nec omne pectus est fidele non volo me sociare omni pectori: ille supple. nō fiat alter q̄ ego qui volet esse socius mecum si faciat alter q̄ ego non est socius me⁹ ideo nō sufficit id est non teneo illum sociū q̄ scit quod nescio vel qui habet illud quod non habeo socius deliberat cum socio quod duo corda consona concordant

Crastidus ingrato pracrastinat omnia more
Et de cras vno cras michi mille facit
Cur hodie non multiplicat qui multiplicat cras
Nonne dies solem signat vterqz suum
Post hodie cras esse solet cum sole reductum
Sed non cras illud quod michi spondes habet
Cras illud nunq̄ nec sol orietur in illo
Cum cras venturum nec sine fine suum

¶ Ponit para. di. q̄ erat quidā hō q̄ vocabatur crastin⁹ et sēper spōdebat aliq̄d suis p cras et nunq̄ poterat venire illud cras qz sp dicebat cras habebis / ꝛ nō habebat cor ad tradēdū. Con. ille homo sic dicēs / procrastinat .i. de cras promittit michi su p p'le ola more .i. consuetudine ingrato .i. non grato. et crastinus ille sup. qui multiplicat hodie non multiplicat cras nonne. id est nunquid vterqz dies id est quilibet dies habet suum solem cras reductū cum sole solet id est cōsueuit esse post hodie: sed illō quod spondes id est promittis michi cras nunq̄ pro nō et vnq̄ nō habet illud cras nec pro et et non. et sol non orietur in illo cras / cum pro quando quādo suum cras venturum sit sine fine. id est sine termino.

Capitulum quintum

Non sunt digna coli quecūqz colūtur in orbe
Jugera: nec fodi vinea queqz manu
Quid prodest arare solum vel fodere vitem

Cum nichil hoc frugis nil ferat illa meri
Incultus quiescat ager sterilisqꝫ quiescat
Et vitis nunq̄ vindemianda michi
Assimuli cessare probo debere datorem
Qui colit indignos et sua tradit eis
Qui sua dat dignis serit et metit vnit et amplat
Indignis vero res data tota perit

¶ Hoc est quintū capitulū huiꝰ libri in quo procedit per decē versꝰ ⁊ potest diuidi in tot partes quot sūt p̄ticule vt patebit legēdo litterā. p̄mo ponit sententiā prouerbialem et dicit q̄d prodest arare vel fodere terrā vel vitē sterilē. i. non portātē bona dicit qꝫ non prodest quia nullus fructꝰ procedit ab illa noua terra. Etiā ad propositū quid prodest dare sua bona hominibus prauis et malis: perdit omnia illa q̄ nō curant nec memorant. Sed ille qui dat bonis non perdit: immo serit metit vnit et amplat. ¶ Construe. queqꝫ iugera. id est spacia terre q̄ coluntur in orbe non sunt digna coli. nec pro et non et queqꝫ vinea non est digna fodi manu. Quid prodest arare vel fodere vitem cum nichil pro non et aliquid nō faciat aliquid proficui et nil pro non et aliquid non faciat aliquid meri ager sterilis quiescat incultꝰ et vitis sterilis nūq̄ pro non et vnq̄ non est sup. vindemiāda michi. Assimuli probo datorē debere cessare qui colit indignos et qui tradit eis sua et ille supple. qui dat bona sua dignis serit et metit vnit et amplat res vero data indignis perit tota.

Nos asinus redire fecit dum more leonis
Pingitur et vulpes subdola cogit idem
Exuat hic pellem qua se putat esse leonem
Ut patiens oneris iussa sequatur heri
Hortor et vt vulpes propria sub pelle quiescat
Ne moueat risum pelle leonis ouans
Inflando se rana boui par esse volebat
Ulcisci pullos quos pede pressit aquis
Ast bos iurauit ranunculus ante creparet
Per medium: q̄ par efficeretur ei

¶ Ponit aliā para. di. qꝫ asinus facit nos ridere dū pingit more leonis q̄ leo est rex animaliū. etiā dū vulpes induit pellem leonis ⁊ vult esse leo per fraudē. Dicit ergo actor qꝫ vulpes quiescit sub sua pella ⁊ asinus portat bladum ad molēdinū quia p̄tinet sibi. Itē accidit qꝫ bos ibat per campos ⁊ inuenit vnam ranam cui bos occidit suos ranūculos et rana fuit irata et volebat fingere se esse grossā sicut bos ⁊ tātum se inflauit qꝫ per mediū crepuit. ¶ Con. asinus facit nos ridere dum pingitur more leonis et vulpes subdola cogit nos idē vulpes exuat pellem qua putat se esse leonē et asinus sup. patiens oneris. i. ponderis sequatur iussa. i. precepta. heri. id est domini. ego supple. hortor vt vulpes quiescat. i. requiescat sub sua supple pelle propria et non aliena supple ouans moueat id est cōmoueat risum. id est derisorem pelle id est de pelle leonis. id est illius animalis rana illud animal supple volebat esse par. id est similis boui se inflando rana inq̄ volebat vlcisci. id est vindicare pullos quos bos sup. pressit in aquis pro sed bos suple iurauit qꝫ ranunculus crepa ret ante per medium q̄ efficeretur par. id est similis ei. scilicet boui.

Surgentem drussus festinat radere barbam
Ne noceat lippe vocibus vmbra gene
Apponit speculum speculo monstrante relictos
Forsicibus tollit: forpicibusq; pilos
Et ne prurigo caput occupet omnibus horis
Lotricem promptam que lauet illud habet
Preterea faciebus aquam manibusq; ministrat
Quotidie scobis a scobe tecta piat
Hoc facit exterius sordes dum colligit intus
Nec sibi crescentes radere curat eas

¶ Ponit pa. di. q̃ ille homo barbitonsor dictus drussus parat barbã ne noceat et apponit speculum ante eos quos parat et habet lotricem que mundat domum interius. Sed dicit actor q̃ iste qui mundat domum exterius: interius non mundat q2 est plenus peccatis. ¶ Construe drussus .i. ille barbitõsor festinat radere barbã surgentem ne pro vt et non vmbra gene nõ noceat vocibus lippe. apponit speculum et tollit pillos relictos forsicibus q; pro et 7 forpicibus/ et hoc speculo monstrante ne pro vt et non vt prurigo non occupet caput/ habet lotricẽ promptã que lauet illud omnibus horis et ministrat preterea facibus q; pro et 7 manibus aquam quotidie scobis et piat id est purgat tecta hoc facit exterius sed intus colligit sordes nec curat eas radere crescentes sibi

Constat vt illa manus primo perpulchra lauetur
Que sibi presumit vasa lauare dei
Munda manus mundũ vas quod lauat efficit illud
Sordida sordidius q̃ foret ante facit
Tacto luto subducta sibi trahit insita sorde
Et nigra fit subito que prius alba fuit
Non me verrucas iuste reprehendit habentem
Qui sibi portanti tubera parcit homo
Vlceribus plenum primo se liberet ipsum
Postea verrucas deridat ille meas

¶ Dicit actor q̃ certũ est q̃ illa manus pulchra lauetur que presumit lauare vasa dei q2 satis est notũ si manus sit immũda vas erit immũdũ cõcludit actor si manus nigra ponat in luto turpi tũc efficitur nigrior. Itẽ hõ q̃ h3 verrucas in manu nõ debet me deridere si habeã/ q2 si diceret q̃re habes verrucas etiã possẽ dicere quare habes tu sed quãdo est purgatus bñ potest reprehẽdere alios. Con. cõstat id certum est vt illa manus perpulchra lauetur primo q̃ presumit sibi lauare vasa dei mũda manus lauat vas atq; efficit mundũ eo q̃ manus sup. sordida facit vas sordidius q̃ foret ante id est prius manus supple. tacta luto atq; subducta trahit sibi subito insitas sordes 7 manus supple: que prius fuit alba fit nigra homo non reprehendit me iuste habẽtem verrucas qui parcit sibi portanti tubera .id est gibbos. ipse supple liberet seipsũ vlceribus. postea ille meas deridcat verrucas.

Nemo potest pugilem nexu prosternere fortem
Si lucte patiens aggrediatur eum
Nunq̄ formose cecidissent menia troye
Ni ceptus fuerit quo cecidere labor
Incipiat quicumq; cupit bonus et pius esse
Dimidium facti qui bene habet
Quomodo fiet opus nisi primitus incipiatur
Omnia principium constat cepit habere suum
Audaces fortuna iuuat nil grande cor audax
Terret/nil animi quisq; abhorret habet

¶ Dicit q̄ nemo potest prosternere fortē pugilem nexu .i. in lucta/nisi aggrediatur fortē vel sit patiēs dimittendo se cadere ad terrā sicut menia troye nunq̄ cecidissent nisi labor fuisset inceptus quo ceciderūt bn̄ ille incipit esse pius quicūq; vult esse bonus puer q2 qđ noua testa capit inueterata sapit/q2 deus dicit. Incipe et iuuabo te iđ vult cōcludere q̄ fortuna audacē iuuat. ¶ Con. nemo pōt p̄sternere .i. superare nexu lucte pugilē fortē ni .p. nisi/nisi aggrediat̄ ante fortē. Itē menia formose troie nunq̄ cecidissent nisi labor fuisset inceptus quo cecidere .i. ceciderūt. quicūq; cupit esse bonus puer incipiat ille q2 qui bene incipit habet dimidiū cepti quomodo fiet opus nisi primitus incipiatur. constat omnia habere principium fortuna iuuat audacem nil pro non et aliquid/aliquid grande non terret cor audax nil pro non et aliquid quisq; .i. est quisquis abhorret non habet aliquid supple animi.

Non potis est magnus gibbo prohibente camelus
Pertransire breuis leue foramen acus
Nec transire sinit locupletem ianua celi
Dum cogit miserum sistere pondus opum
Cur anime mortem tam prauo corde requirit
Cur sibi quod tollit viuere captat homo
Felix est pauper quem pauperat ipsa voluntas
Non est quod terga cum petat alta grauet
Nec latro nec predo nec fur vafer insidiatur
Dum capit assumptas absq; timore vias

¶ Ponit pa. d. q̄ camelus hn̄s gibbū dorso nō pōt trāsire p̄ foramē acus. etiā dt. q̄ mirū est locupletē intrare in regnū celoȝ. iđ est diuitē. q2 aliq̄ sunt de bona fide et alii qui nō/dt q̄ ille q̄ est paup̄ voluntate sua est fidelis/sed q̄ nō est volūtate nō est fidelis/q2 si paup̄ vadet p̄ nemora vel p̄ aliū locū vadit leuiter/et diues nō sic/sed semp̄ dubitat amittere diuitias suas nec vult gaudere. ¶ Cō. camelus magn⁹ nō est potis .i. potēs p̄transire foramē acus breuis gibbo p̄hibēte ianua celi nō sinit transire locupletē dū pōd⁹ opū cogit miseȝ sistere .i. stare cur hō mortē aie tā prauo corde requirit cur hō tollit sibi illū sup̄. qđ captat viuē paup̄ est felix quē ip̄a volūtas paupat non est quod grauet terga .i. occupat cū petat alta. latro nō insidiatur .i. cautus vel subtilis nec latro nec fur nec predo/dum capit vias assumptas absq; timore.

Mille vie ducunt homines per secula romam
Qui dominum toto querere corde volunt
Est via que ducit montes directa per altos
Vepribus et spinis arduitate grauis
Est quoqz nonnullus callis quem calculus asper
Superat plantas quotidianas arat
Est via per ponthum/via per deserta/per ymas
Valles per scopulos/per loca dura pedi
Per nemus et latebras/per lustra timenda ferarum
Per spinas/tribulos/per lutulenta vaga

¶ Ponit para. d. q mille vie ducũt hoiem romã/et etiã q vult querere dñm ex toto corde suo. via directa est q surgit p altos mõtes et nõnullus callis. i. aliqs callis paruus siue lapis aspera superat. Etiã via est p ponthũ p deserta/vt apparet i textu 10 cõcludit q multe sunt vie eundo ad paradisũ/qr aliq vadũt p elemosinas/et aliq vadunt p peregrinationes et sic de aliis. ¶ Con. mille vie ducũt hoiem romã p secula q volũt querere toto corde dñm via est directa/q ducit p montes altos via est vepribus et spinis grauis arduitate. i. altitudine. quoqz. i. certe nonnullus callis. i. aliquis est quem calculus. i. paruus lapis asper superat et arat quotidianas plantas via est per ponthum via est supple per deserta per ymas valles per scopulas via est per loca dura pedi/via est per nemus/ via est per latebras/ via est per loca lutulenta via est per spinos et tribulos via est per lustra timenda ferarum.

Semper hiat coruus/semperqz cadauera captat
Semper amat mortem/mors fera pascit eum
Quem sua debilitas/et quem premit ipsa senectus
Letificant illum cum putat esse mori
Non solum coruus morituros insidiatur
Maxima pars hominum iam facit illud idem
Filius ante diem mortem patris et obstat heres
Fiat et vt miseras lege campescat opes
Prothdolor in clerum transit dolor et scelus illud
Hic emit ecclesiam: dum alter tenet eam.

¶ Ponit aliã pa. d. q sp coru9 hyat vt habeat cadauera. amat mortẽ sẽp/vt mors fera pascat eũ ille quẽ sua debilitas premit/et ille quẽ senect9 premit letificat eum. Itẽ nõ insidiatur coruus solũ/qr maxima pars hoim facit hoc/ qr filius optat mortem pris vt capescat multas res et opes/sed ille dolor xpñs inter laycos iã trãsit in clerũ/qr vnus emit ecclesiã dũ alter viuit et tenet eã. ¶ Cõ. Coruus hyat semp qz p et captat. i. cupit semp cadauera/amat semp mortẽ/mors fera pascit eũ sm quẽ sua debilitas et quẽ sua senectus pmit letificat illũ cũ ipse putat mori/coru9 nõ insidiat solũ mortuos pars maxima hoim facit iã illud idem filius optat mortẽ patris ante diem vt fiat heres/et vt capescat opes miseras lege. i. consuetudine. Prothdolor dolor et illud scelus transit in clerum dum alter tenet ecclesiam hic emit eam.

Bis bos percutitur dum ferrum sentit acutum
Si contra stimulum calcitret ipse suum
Efficit ex vno duo vulnera vulnere ferrum
Ulterior primo peior et ictus erit.
Cur igitur domino serui parere coacti
In dominum rabie pectoris arma leuant
Hic furor hec rabies hec indignatio risum
Prebet et inuisum querit habere malum
Dum caput oppositum dño stomachante tenebat
Grauiter euasit vincula dauus heri.

¶ Ponit para. di. q bos percutit dū calcitrat cōtra stimulū et facit duo vulnera ex vno vulnere / et vlterior ictus est peior primo. ß quare serui coacti parere dño leuāt pectoris rabiē ɔtra eū hec furor hec rabies hec indignatio mouet nos ad risū. iō ɔclu dit. q nos debem⁹ facere sicut faciebat ille seru⁹ q̄ erat patiens corā dño suo / qz cū dñs suus erat irat⁹ ipse nō dicebat vocabulū / sz iclinabat caput suū. ¶ Cō. bos per cutitur bis dū sentit ferrū acutū si ipse calcitret cōtra stimulum suū ferrū facit duo vulnera ex vno vulnere / et ictus vlterior est peior primo. Cur igitur serui coacti pa rere domino leuant arma in. id est contra dominum suum rabie pectoris. hic furor hec rabies / hec indignatio prebet risum et querit habere malū inuisum. dauus eua sit suauiter vincula heri. id est domini / dum tenebat caput oppositum. id est pronū et domino stomachante. id est furente.

In monemtaneo non est modus immoderato
Dum baratro donat quidquid habere potest.
Non minus excedit normam rationis auarus
Dum nil expendens semper aceruat opes
Nemo sequatur eos quoniam viciosus vterqz
Est via quam virtus inter vtrumqz docet
Hic canis ille lupus cum carnem deuoret alter
Ut lupus occultat / seu canis / alter opes
Frontibus aduersis pugnantia crimina secum
Uitet qui vitec arpere curat iter

¶ Ponit para. d. q imoderat⁹. i. gulosus nō hz modū dū donat sua baratro: sic aua rus nō min⁹ excedit viā rationis / qz in momētaneo deuorat deuastat et excedit pra ue et stulte / sed alter nō min⁹ peccat q̄ abscondit sua bona sed nō debemus sed illos sed debem⁹ sequi mediū qz in medio iacet v̄tus. Et d̄t q imoderatus est ad modū canis / qz sicut canis qñ comedit sufficienter abscōdit residuū ꝛ nō dat alicui / ita im moderat⁹ deuorat. Postea d̄t q ille q̄ vult carpere iter vite crimina pugnātia secum frontib⁹ aduersis vitet. ¶ Cō. mod⁹ nō est in momētaneo dū donat baratro. i. ven tri q̄cq̄d pōt habere / auar⁹ nō excedit min⁹ rationis normā dū nil ꝫ nō et aliq̄d / dū nil expendēs semper aceruat opes nemo sequat eos / qm̄ vterqz est viciosus via est quā v̄tus docet inter vtrūqz. hic canis. i. ad modū canis ille. i. alter est lupus cū alter

denotat carnem vt pro sicut lupus seu canis alter occultat opes .i. est diuitias crimina pugnantia frontibus aduersis secum vitet qui curat carpere iter vite

¶ Capitulum sextum.

SI quis arare sibi fructuosum curat agellum.
Et mandare suum postea semen ei
Primitus extirpet spinas que frugibus obsunt.
Et vepres si que sint ibi falce metet.
Obsunt et filices silices delere nociuas
Studeat qui segetes purificare volet
Non segetes quodcumque solum cum semine profert.
Emergunt sordes luxuriante fimo
Cura vigil bene curat agros / in curia quippe
Reddit eos steriles: vnde poeta refert
Neglectis vrendo filix innascitur agris
Per filicem vicium denotat ipse viri

¶ Hoc est sextũ capi. et vltimũ hui⁹ libri in quo actor procedit p duodecim et duodecim v̄sus continuãdo semp sua documẽta. Et põt diuidi in plures partes q̃ patebunt legendo textũ. Primo dicit q̃ ille qui vult arare agellũ suũ et mandare semẽ suũ debet penit⁹ et prius extirpare spinas q̃ obsũt frugib⁹ et metere vepres falce. que sunt ibi. postea dicit q̃ q̃ vult capere corpus xp̄i / debet esse mũdus ꝛ mũdare cõsciam suã ¶ Con. si quis curat arare sibi agellum fructuosum ꝛ mãdare ei postea semẽ suum extirpet primitus spinas q̃ obsunt frugibus / et si q̃ vepres sint ibi falce metet .i. metat qui volet purificare segetes studeat delere nociuas silices et filices que sup. obsunt. quodcũq solum .i. quecũq terra non profert .i. producit segetes cum semine. fimo luxuriante emergunt sordes. Cura vigil bene curat agros quippe .id est certe incuria reddit eos steriles. vnde poeta refert .i. dicit filix vrenda innascitur agris neglectis / vicium viri ipse denotat per filicem .id est per illam herbam.

Nescit homo quid dulcis habet dulcedinis esca
Qui nunq̃ didicit quid foret ipsa fames
Post sitis ardorem / post esuriem duo nobis
Dulcia sunt valde / potus et ipse cibus
Dulcius herescunt humano mella palato
Si malus hoc ipsum mordeat ante sapor
Qui patitur frigus calidos veneratur
Qui morbum magnum sorte salutis ouat
Qui bona falsa soli considerat et bona celi
Falsa sinat penitus et bona vera petat
Pectus ab illicitis et casibus exuat orbis
Qui volet in celis anticipare locum

¶ Ponit aliā para. d. q᷑ homo qui nunq̄ habuit famem nescit dulcedinem esce cognoscere et q᷑ cibus et potus sunt duo que sunt valde dulcia. Et dicit etiā q᷑ hō postq̄ gustauit res amaras dulcia sunt sibi placidiora postmodū siue dulciora. Et qui considerat bona celi et falsa bona soli .i. mūdi dimittit penitus falsa et petit vera bona. Et dt etiā q᷑ q̄ vult anticipare locū in paradiso dz cauere ab illicitis casib⁹ exuendo se ab ipsis anteq̄ moriat᷑ mundando cōsciam suā. ¶ Con. Nesciet hō q̄d dulcis esca habeat dulcedinis / q̄ nunq̄ didicit q̄d ipsa fames foret potus et ipse cibus dulcia sunt valde nobis post ardorem sitis .i. post esuriem. Mella herescunt dulcius palato humano / si malus sapor mordeat ipsum ante ille supple qui pat᷑ frigidus veneratur calidos am ctus et ille qui patitur sup. magnū morbum ouat forte salutis. Qui cōsiderat bona soli .id est terre. esse falsa et bona celi esse vera sinat penitus falsa et petat bona vera ille supple exuat pectus a casibus .id est sceleribus illicitis ozbis qui volet anticipare locum in celis. Unde versus. Dulcia non meruit qui non gustauit amara. Nescit homo plenus vitam quam ducit egenus.

Non bene viuit homo quem rerum solicitudo
Torquet et examinat nocte dieq̄z metus
Non bene securus dormit qui perdere vitam
Una cum rebus quas habet ipse timet
Unde per exemplum legimus monstrasse tyrannum
Qui non (vt dicit bernar) beatus erat
Ad foueam ductus supra caput ipsius ensis
Pendebat tenui vix retinente filo
Huic dapi coniunctam restem precepit et ausus
Non erat hic quoniam vidit vtrimq̄z necem
Sic (ait) est de me lapsum casumq̄z timente
Est certum propria morte vel hoste mori

¶ Ponit aliam para. d. q᷑ non bene viuit homo quem torquet solicitudo et metus seu timor examinat die ac nocte. etiam ille nunq̄ dormit securus qui dubitat perdere vitam cum diuitijs suis vnde erat quidam homo qui vocabat᷑ tyrannus ille erat in aliqua aqua et habebat sitim et non audebat potare habebat pomum supra nasum et nō audebat comedere / q᷑ habebat ensem supra suū caput / sic est diues q̄ semper dubitat de inimico. ¶ Con. homo non viuit bene quē solicitudo rex torquet et met⁹ examinat die q̄ p et nocte nunq̄ ille su. dormit secur⁹ q̄ timet perdere vitā suam vna .i. simul cum rebus quas ipse habet. Unde legimus tyrannum monstrasse per exemplum suū sup. q᷑ non erat beatus et dicit bernar .i. beatus bernardus ensis pendebat super caput ipsius ductus est ad foueam tenui filo .i. corda vix retinēte tyrannus sup percepit restem .i. cordam coniunctam huic dapi et hic s. tyrannus non erat supple ausus comedere quoniam pro quia vidit vtrimq̄ scilicet ensem et cordā et percepit supple necem. sic ait. id est dicit est de me timēte casum / q̄ pro et / lapsum certum est mori propria morte / vel hoste. id est ab hoste.

Ad mala facta malus socius socium trahit / et sic
Fit malus et neq̄ qui fuit ante bonus
Nec mirum / quoniam velocior ad mala pes est
Q̄ sit ad illud opus quod deus optat agi
Ima petit leuius q̄ surgat in ardua pondus

Quod vix de terra colla bouina trahunt
Nonne boues qui plaustra trahunt quandoque trahuntur
Dum rota declino tramite mota ruit
Cum trahit hic sursum quantum valet illa deorsum
Impedit illum retroque sepe cadit
Nam magis est pronum celso de vertice sumptum
Quam quod ab occidua valle resurgit iter.

¶ Ponit aliam parabolam dicens quod malus socius trahit bonum ad se et fit malus prauus et nequam qui fuerat ante bonus. pes eius velocior est ad malum quam ad bonum et quam ad illud quod deus optat agi. Dicit etiam quod pondus graue leuius tendit ad yma quam ad ardua. Etiam boues trahentes currum aliquando trahuntur. Ideo dicit quod ille qui vult esse bonus et iustus non debet sic sequi malos. ¶ Construe. socius malus trahit bonos seu bonum socium ad mala et fit malus et nequam qui fuit ante bonus nec pro et/ et non est mirum quoniam pes est velocior ad mala quam sit ad illud quod deus optat agi pondus petit yma leuius quam surgat ad ardua quod colla bouina trahunt vix de terra nonne boues qui trahunt plaustra trahuntur quandoque dum rota mota ruit declino tramite cum hic trahit sursum quantum valet illa ire deorsum hec scilicet rota impedit illum. que pro et/ cadit sepe retro/ nam iter sumptum de vertice celso est magis pronum quam illud supple quod surgit ab occidua valle.

Aduena siluarum si bestia forte caninam
Incidit in turbam/ nonne peribit ibi
Nonne celidrorum moriuntur morsibus illi
Quos via vel casus protrahit inter eos
Quis nisi sit serpens serpentibus associetur
Cum grauiter pungat id quod inheret ei
Marcescunt flores et gramina mortificantur
Que solo tactu fusa venena cremant
Hos inter pueros dubia gens martia ponit
Utrum se geniti sint ita scire volens
Illis namque solis parcunt vt dicitur angues
Dum sibi blanditus oris amicat eos.

¶ Ponit aliam para. d. quod si bestia aduena siluarum cadat inter turbam caninam. nonne peribit ibi. sic aliqui reges habent leones et quando volunt scire vtrum homo sit bonus vel malus ponunt ipsum inter leones si sit prauus cito est mortuus. si sit bonus ipsi dimittunt eum. Etiam aliqui solent ponere pueros ante leones volentes scire vtrum sint geniti ab ipsis ¶ Con. nonne .i. nunquid si bestia aduena siluarum cadat in turbam caninam peribit ibi nonne illi moriuntur morsibus chelidrorum .i. illorum serpentum quos via vel casus protrahit inter eos quis associatur serpentibus nisi sit serpens/ cum pungant grauiter id quod inheret eis marcescunt flores et gramina mortificantur que venena fusca cremant solo tactu gens martia ponit illos scilicet pueros dubios inter hec volens scire vtrum sint geniti ita se .i. a se namque pro quia/ quia angues parcunt illis solis vt dicitur dum anguis supple amicat eos blanditus oris.

Dum curuare potes vel curuam tendere virgam
Fac sit ad libitum stet tua planta tuum
Cum vetus in magnum fuerit solidata vigorem
Non leuiter flectes imperiale caput
Rursus si tortam patieris surgere primum
Semper vt est primo torta manebit ea
Sic homo dum puer est doceatur iussa tenere
Nec cor assuetis imbuat ille malis
Argillam figulus quiuis mutauerit ollam
Sic sicce formam non adhibere potest
Ceruinam pellem latrat per tecta catellus
Primitus ad siluas doctus vt ire queat

¶ Ponit par. 2. d. q tu facies plantā ire ad libitū dum erit parua et iuuenis/q si tu velis erit curua/sed qn erit arbor magna et antiqua tunc non posses sic facere. Dicit etiā q qn puer est iuuenis tunc debes ipsum introducere bonis moribus. Item dr q figulus non pōt facere formā ollaꝝ dū terra est sicca sed dū est hūida facit ad luntatem suam. Itē paruus canis latrat per tecta pellem ceruinā corā ipso/vt queat ire doctus ad siluas ¶ Cō. facvt tua plāta sit ad libitū tuū dū potes curuare ipsū cum vetus fuerit solidata in vigorem magnū nō flectes libēter caput imperiale. Rursus si primum patieris surgere tortam semper ea manebit torta. vt est id est vt erat primo sic homo dum est puer doceatur tenere iussa. id est precepta ne ille puer imbuat cor malis assuetis et quiuis figulus mutauerit ollam argillam. id est frigidam sic non potest adhibere formam sicce terre supple catellus latrat pellem ceruinam per tecta primitus/vt queat ire doctus ad siluas

Tres seruos tribus vsqꝫ modis seruire videmus
Non omni domino tres simul immo tribus
Est nam qui vite fidens mercede future
Subiacet imperiis obsequiisqꝫ dei
Hic seruus non est quoniam qui frena salubris
Justicie patitur liber et altus erit
Est quoqꝫ qui misero subiectus paret homulo
Ut quondam primi constituere patres
Non tamen hunc totum sibi subiugat imperiosus
Interior vinc'lis non retinetur homo
Tercius est seruus vicio qui semper obedit
Hic penitus seruus viuit vtroqꝫ modo

¶ Ponit pa. 3. d. q sūt tres serui i mūdo q seruiūt trib9. qꝫ vn9 seruit deo et iste nō vocat ꝓprie seru9. alter seruit hōi/et ille vocat seruus liber. alter seruit dyabolo ꝛ iste

ꝓprie vocatur seruus. ¶ Cō. videmus tres seruos tribus modis fuire. nō fuiūt sup. vni/ immo tribus dn̄is nā ille sup. q̄ est fideo mercede dei/ hic non est seruus/ qz est liber qm̄ qui patitur frena iusticie salubris erit liber et altus quoqz .i. certe est subiectus q̄ paret misero homulo vt primi patres quondā ꝯstituere .i. ꝯstituerūt nō tn̄ imperiosus preceptor sup. subiugat sibi hunc totum. homo interior .i. anima non retinetur vinclis. tercius est seruus qui semper obedit vicio. hic seruus viuit penitus vtroqz modo id est subijcitur hominibus et dyabolo committendo vicia.

Ut perpendiculo paries equetur oportet
Ne domus hoc ipso deficiente ruat
Quomodo stare potest titubantis machina muri
Si fundamentum debile fallat opus
A simili si quis sublimes tendit ad artes
Principia partes corde necesse sciat
Artes post partes veteres didiscere poete
Idcirco magnum promeruere decus
Primo dictantes et postea versificantes
Candentes ferule supposuere manus
Partibus imbutos sapientia duxit athenas
Quadriuium triuio continuando sibi

¶ Ponit aliā para. d. q̄ si aliquis homo vult facere aliquā domū illa domus nō poterit se sustinere nisi habeat bonū fundamentū ⁊ q̄ parietes siue muri equentur ꝑpendiculo/ ne muri titubantes cadant ꝓpter defectū fundamentoꝝ et opus fallat .i. decipiat. Ad ꝓpositū dicit q̄ si aliqs tēdat in artes sublimes. necesse est primo vt sciat principia ⁊ ptes corde tenus qz q̄ nescit ptes in vanū tēdit ad artes. ¶ Cō. opz vt paries equetur ꝑpēdiculo ne domus ruat .i. cadat hoc ipso deficiēte .s. muro quō machina muri titubantis potest stare si fundamētum debile opus fallat. A simili si quis tendit ad sublimes artes necesse est sup. vt sciat primo partes corde veteres poete didiscere .i. didiscerunt artes post ptes. Idcirco ꝓmeruere .id est promeruerunt. magnum decus primo dictantes id est componentes et postea versificantes/ manus candentes supple posuere ferule sapientia ducunt. athenas. id est ad athenas. imbutos partibus cōtinuando sibi triuio .id est grammatica logica et rethorica. quadriuium. id est geometriam/ astrologiam/ arismeticam/ et musicam.

Illicitos miserande puer compesce furores
Scito q̄ ad mortem commouet histis eos
Aufer ab his mentem/ miserosqz videto dolores
Altera plus istis sunt meditanda tibi
Esto memor puluis eris et vermibus esca
In gelida putridus quando iacebis humo
Non erit in mundo qui te velit vltra videre.
Cum tua fetidior sit carne rupta caro
Cum proprio caput ense secas cur sponte cathenas

Demonis incurris cur sua iuste facis
Motibus assidue surgentibus obuius obsta
Ne superet qui te sic superare putat

¶ Ponit vltimã para. di. sic. O puer miserãde cõpesce furores illicitos ꝛ scito hostis cõmouet eos vt cõducat te ad mortẽ auferẽdo tibi mentẽ de eis q̃ debes cogitare quid fueris / quid sis ꝛ quid eris. Tu fuisti de limo terre fact⁹ Tu eris cras puluis Et eris vermibus putredo qñ iacebis in limo terre. Tu vides qñ homo est mortuus nemo vult videre eum vltra Cur ergo secas caput tuũ ꝓprio ensercur ergo intras sponte cathenas demonis: Obsta et sis obuius assidue suis motib⁹ surgẽtib⁹ contra te repugnãdo ne vincat te. Con. O puer miserãde cõpesce furores illicitos: scito q̃ hostis cõmouet eos ad mortẽ. Aufer ab his mentẽ: qꝫ pro et videto dolores miseros altera sũt meditãda tibi plus istis. Esto memor q⁹ eris puluis ꝛ esca vermibus qñ iacebis putrid⁹ in humo gelida. non erit in mundo qui te velit videre vltra cum caro tua sit fedior carne corrupta. Cur secas caput tuum proprio ensercur sponte incurris cathenas demonum cur facis sua iussa. obsta. i. sis obuius e. motibus carnis sup. surgẽtibus assidue. ne dyabolus sup. superet qui putat sic te superare.

Heu quid homo tantũ querit qui trãsit vt vmbra
Qui nunc stare putat nunc cadit yma petens
Quid certũ manet huic nisi mors ꝛ mortis ymago
Hunc semper sequitur / hunc tenet / hunc trahit
Heu cur gaudet homo: cur ille superbit et ad quid.
Cur ducit statum qui cinis est et erit
Non sic non: quoniam perit illa putatio vana
Ros cadit et vite cursus ad yma cadit
Sic stat homo: vel dico facto cetera constant
Quid plus sunt vanum singula queqꝫ nichil

¶ Dicit actor. Quid homo tãtum querit: qui cũ credit stare ꝛ trãsit vt vmbra et cadit ad yma qñ putat stare? Et quid homini manet certũ nisi mors siue ymago mortis quẽ sp sequit̃ trahit atqꝫ tenet? Heu cur hõ gaudet atqꝫ sugbit et ad q̃d? cur etiã ipse homo ducit statũ qui cinis est ꝛ erit. Et cur cupit sibi subdere oĩa putando se sẽper posse viuere? sed nõ est semper sic: qm̃ illa putatio vana petit et deficit atqꝫ cadit sicut ros et ruit ad yma: et quid plus omnia predicta et singula queqꝫ sunt vana et trãsitoria nec in ipsis cõstat esse aliquid firmitatis. Et ideo hõ debet recuperare siue desiderare q̃ sunt vera et eterna bona nõ transitoria siue caduca operãdo virtuose et exercẽdo in rebus piis. ꝛ vt ipsis mediantibus possit acquirere regnum celeste siue paradisũ quod nobis cõcedat ille q̃ trinus ꝛ vnus est. Constructio est plana.

¶ Liber parabolarum Alani cum cõmento Impressus Londoñ. per Winandum de worde. in the fletestrete i signo solis cõmorãtẽ. Anno dñi. M.CCCCCviii. die xxiii. Augusti.